

Lluís Casassas, universitari

Dr. Joan VILÀ i VALENTÍ,
Professor emèrit de la Universitat de Barcelona
i membre de l'Institut d'Estudis Catalans

Una personalitat tan rica, tan complexa, com la de Lluís Casassas, exigeix, evidentment, un tractament per facetes, per aspectes. Un company, fa un moment, ha parlat d'ell com a professor universitari, en nom d'un grup d'estudiants. Un altre ha parlat de les seves activitats dins de la Societat Catalana de Geografia. A mi em correspon de parlar de Lluís Casassas com a geògraf i com a geògraf universitari, és a dir, de dos decennis d'activitats en la seva vida.

Fa més de vint anys que, a la Universitat de Barcelona, la Geografia constitueix una especialitat, una llicenciatura. En Lluís Casassas és de la primera generació de geògrafs de la Universitat de Barcelona, que és dir, en definitiva, de les universitats catalanes. Aquesta primera promoció de geògrafs universitaris va començar el 1969 i va acabar el 1972. En aquell moment, la llicenciatura, respecte a l'especialitat, era de tres anys.

Us voldria fer reflexionar una mica del que vol dir que una ciència, una disciplina, es mogui dins de la universitat, diguem d'una universitat correcta. Representa moure's dins el màxim nivell —o aquest hauria de ser l'objectiu— de docència i de recerca, amb totes les seves exigències i amb tot el seu rigor —això és el que hem de pretendre almenys—. Representa, a més, la relació quotidiana, contínua, amb estudiants, amb professors, amb companys, que tenen uns objectius, una formació, uns delíts semblants. Representa la possibilitat del treball a les biblioteques, a les hemeroteques, a les cartoteques, en aquests equipaments que en els últims anys han tingut una notable importància, i que són per a nosaltres, en definitiva, el que en podríem dir els nostres laboratoris. Representa la possibilitat de la transmissió de coneixements i de discussió amb estudiants i, també, ho recordo, amb companys. És també, en definitiva, la possibilitat del treball en equip i, finalment, pot representar la publicació dels treballs.

És aquest l'ambient en què Lluís Casassas es va moure, venturosament després d'una època de dificultats que, fa un moment, ens evocaven; una vintena d'anys en què passa, dins d'aquest camp de la geografia, d'estudiant, per tots els graus de la docència universitària, a catedràtic de geografia de la Universitat de Barcelona.

Quan ell acaba, el mateix any que acaba, el 1972, presenta la tesi de llicenciatura, una tesi sobre el Lluçanès, que encaixa molt bé en el que en podríem dir la geografia moderna clàssica, la que a Catalunya arrenca a partir de la figura de Pau Vila. Des del curs 1972-1973, col·labora ja en les tasques docents i de recerca del departament. L'any 1976 presenta la seva tesi doctoral. Val la pena recordar-ne el títol: *El paper de Barcelona en la formació i en l'ordenament del territori de Catalunya*. Aquí hi ha, en definitiva, tot el que després ell farà de treball, de treball molt ben fet, respecte a l'organització territorial de Catalunya. Jo vaig tenir l'honor, jo vaig tenir el goig de dirigir tant la seva tesi de llicenciatura, com la seva tesi de doctorat. Bé, dirigir és un dir. Amb en Lluís Casassas, el que hi havia era un diàleg sobre el que ell estava preparant, un debat, en el qual sortosament no sempre estàvem d'acord, però on sempre manteníem el respecte que l'un havia de tenir a l'altre. Jo hi vaig aprendre molt. A les tesis, especialment a les tesis de doctorat, quan se segueixen bé, el professor, el director, hi aprenen molt; possiblement, jo hi vaig aprendre més que no pas ell en les qüestions que es tractaven.

Jo voldria, per ser relativament breu, contemplar la figura i la tasca de conjunt d'en Casassas, lamentablement estroncada, a partir, especialment, de tres grans aportacions. En primer lloc, l'obra del geògraf Casassas a la Universitat, com a professor i com a investigador, sembla decisiva en l'estructuració d'una de les àrees de coneixement de la geografia. La geografia universitària es mou dins de tres àrees de coneixement en aquest moment. En una d'elles, la que anomenem Anàlisi Geogràfica Regional, a la Universitat de Barcelona, en Lluís Casassas ha estat una figura decisiva. En el fons és el seu tarannà, era el seu tarannà i la seva manera de treballar, el seu interès viu pel país, per les terres, pels homes, pels nuclis de població, per les relacions que s'hi establien; en definitiva i com abans deia, per l'organització del territori. Entenguem-ho bé, pel territori, sempre considerat amb els seus habitants.

En segon lloc, jo voldria destacar que la seva tasca pedagògica, de la qual fa un moment us en parlaven i recordeu què us deia un ex-estudiant, és d'una gran eficàcia, en el sentit que mobilitza grups d'estudiants, a qui posa en contacte amb gran diversitat de realitats, amb les realitats rurals, amb les realitats urbanes. I recordem les excursions, les trobades, les reunions, les conferències, en les quals parlava en Lluís Casassas, parlaven ells i feia parlar. M'ha agradat aquesta observació de la relació amb d'altres geògrafs de la pròpia universitat, d'altres universitats de l'Estat espanyol, geògrafs també de fora, de França i d'Itàlia, especialment. Dins d'aquesta eficàcia, jo hi veig la seva capacitat de treball en equip; en aquests equips, ell hi involucrava professors, estudiants, en tasques primerament d'aplegament de dades, finalment en tasques de recerca. Lluís Casassas era un gran organitzador, un gran mobilitzador de voluntats i d'esforços. Un exemple l'heu tingut ara, fa uns moments, quan se us parlava de l'organització d'aquest Primer Congrés Català de Geografia, el març del 1991, que va ser, evidentment, el congrés organitzat per Lluís Casassas, amb els seus col·laboradors, amb el seu equip. Tenia també una gran eficàcia pedagògica, per un tarannà especial que fa un moment se us descrivia, molt humà, molt cordial amb els estudiants, i per la seva notable cultura, una cultura que era històrica, lite-

rària, política i també, no cal dir-ho, geogràfica. Això li permetia fer, improvisar, però d'una manera ordenada, professionalment diríem, comentaris, fornir informació, obrir debats sobre qüestions ben diverses i ben diferents, estudis de casos, crear aquests centres d'interès d'un valor pedagògic que ara em plau evocar —parli de la neu, el dia que al poble nevi, perquè això és el que recordarà l'infant; no oblidarà l'experiència, aquesta juntament amb l'explicació, els comentaris del professor i les preguntes de l'estudiant—. Ell sabia fer això i, curiosament, a un nivell universitari.

En tercer lloc —i estic evocant el que em sembla fonamental—, hi ha una concepció d'en Lluís Casassas de la recerca al servei de la societat, evidentment de la societat catalana. Fruit d'això són aquestes divisions que fa —i que el senyor Alcalde ben segur que recorda—, en districtes, a la nostra ciutat, al municipi de Barcelona; és aquesta creació que ell fa de les municipals, per resoldre determinats problemes que presenta el territori i la població catalana. A mi em sembla un punt de reflexió important, especialment quan parlo amb professors universitaris; el professor universitari conscient, en particular potser el de ciències socials, el professor universitari amb sensibilitat social, es pregunta de tant en tant, s'ha de preguntar de tant en tant: ¿i el que explico, el que ensenyo, allò, a què dedico jo els meus esforços, quina repercussió social pot tenir, quina projecció, quina aplicabilitat social pot tenir en aquest moment i en aquesta societat concreta que m'està envoltant?

En *L'Organització Territorial de Catalunya*, una obra que prepararà juntament amb l'economista Joaquim Clusa, té una frase que a mi m'ha fet reflexionar sovint i que en algunes ocasions jo he llegit als estudiants; amb ella, voldria acabar: «*Durant el seu transcurs — està parlant de la preparació del llibre, s'entén—, ens ha guiat a l'ensems la fretura d'una tasca científica eficaç i ben feta —bé, aquesta hauria de ser l'herència, el llegat universitari— i el desig que un cop enllestida pogués contribuir a millorar la qualitat de vida col·lectiva dels catalans i a fer del nostre territori un país més civilitzat i més habitable*». És aquest fet, suposo, el que haurà mogut l'Alcalde de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona, jo personalment crec que ben encertadament, a que el record de la personalitat que aquí evocuem es faci viu entre nosaltres, precisament aquí, al Saló del Consell de Cent; d'aquesta manera, em sembla, l'evocació a l'universitari i al científic es converteix en un càlid homenatge col·lectiu i social de la gent de Barcelona, que és dir en definitiva, com ell volia, de tots els catalans.

Gràcies per la vostra atenció.